

By special order to friends of TASHMA

תא שמע

פרשת חיי שרה

זמנים

פרשה מפורשת הרה"ג דוד שרעבי

כתוב בפרשה שאברהם אבינו בא לדבר עם עפרון והכריז אברהם בפני כולם שהוא נותן כסף עבור השדה, וכך כתוב - (פרק כ"ג פסוק י"ג) וידבר אל עפרון באזני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה, ופירש רש"י אך אם אתה לו שמעני - אתה אומר לי לשמוע לך וליקח בחנם אני אי אפשרי בכך אך אם אתה לו שמעני הלואי ותשמעני. וצריך להבין למה אברהם אבינו צריך לומר הלואי שתשמעני, והרי עפרון כבר אמר שהוא מוכן לתת לאברהם את השדה ואת המערה ואפילו בחינם! אם כן למה אברהם אבינו רומז כאן שיש איזה עיכוב?!

אלא מפורסם שיש צורה מסויימת של התנהגות אצל בני אדם, אם יש אדם חשוב אשר נותנים לו מתנה הרי זה כבוד גדול לנותן המתנה על שאדם חשוב קיבל ממנו מתנה! אפילו שהוא נותן המתנה, בכל זאת ההנאה היא שלו על שאדם חשוב קיבל ממנו! אבל בעפרון המעיין בפסוקים יראה שאמר עפרון כך - לא אדני שמעני השדה "נתתי" לך והמערה אשר בו לך "נתתיה" לעיני בני עמי "נתתיה" לך קבר מתך, הנה שבכל דיבורו הזכיר ואמר לכל שהוא הנותן וחזר ואמר נתתי נתתי, ומוזה אמר אברהם הלואי ותשמעני כי כל רצונו של עפרון להזכיר הנתינה שוב ושוב, עפרון רצה להיות סוחר ממולח עם קריצת עין, גומל חסדים מפורסם, בעל מעמד שכל החשובים צריכים אותו, וכל זה בפני כל העם שיראו אותו! כלל ידוע (עירובין יג) - כל הרודף אחר הכבוד (גדולה), הכבוד בורח ממנו! אפילו הכבוד חס על כבודו של הכבוד, ובורח!

משפט שלמה הרה"ג שלמה כהן

המקרה:

יצחק היה מנסה לנווט את רכבו בין הסמטאות הצרות של מאה שערים בחיפוש אחרי מקום חניה שלא היה בנמצא. אחרי שהצליח לעשות סיבוב קשה במיוחד בתקווה ששם ימצא את מבוקשו, הוא התאכזב לגלות שהוא בכביש צר מאוד ללא מוצא. הוא הכניס את רכבו ל"רברס", והתחיל באיטיות לנסות

לצאת, אבל שדה ראייתו היה צר מאוד. ופתאום הופיע איש חסד, והתחיל לכוון אותו, וצעק לו "סע, סע", וכך עשה יצחק, עד שהרגיש את ההתנגשות שלו עם רכב חונה. מעוצמת המכה נשבר

ה"ווינקר" של המרצדס שאיתו התנגש. בעל המרצדס יצא מחנות סמוכה, ותבע מיצחק אלף שקלים עבור פנס חדש (סכום מתוך ההשתתפות העצמית שלו). יצחק השיב שבעל החסד אשם למה שקרה, אבל כשחיפש אותו בשטח הוא נעלם כלא היה, ויצחק נשאר לבדו מול בעל המרצדס.

הטענות:

בעל המרצדס טוען שאע"פ שהוא

מאמין ליצחק שאיש החסד היה זה שכיוון אותו, מכל מקום אין זה פוטר אותו מהנזק. כי אדם מועד לעולם, ואחראי לכל מעשיו והוא צריך לשלם לו אלף שקל לתיקון הפנס השבור.

www.tashma.net

כיוון מזרח מערב צפון ודרום

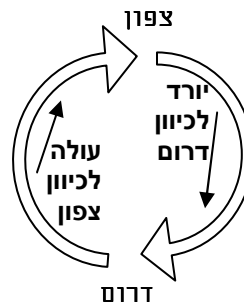
מקובל היום בעולם למדוד את הכיוונים לפי צורת כדור הארץ, ונפרט - צפון זה הנקודה העליונה של כדור הארץ, ודרום זה הנקודה התחתונה של מזרח הכדור, ושתי נקודות אלה הם הציר שעליו סובב כדור הארץ.

אבל מזרח ומערב זה כיוון של

הליכה שאדם הולך ביחס לציר, אם הוא הולך ימינה אז הוא הולך לכיוון מזרח, ואם הוא הולך שמאלה אז הוא הולך לכיוון מערב.

יש הבדל בין צפון ודרום לבין מזרח ומערב! מה ההבדל? ההבדל הוא שאם אדם גר באמצע הבטן של כדור הארץ והוא מתחיל ללכת לכיוון צפון, הוא תמיד הולך לכיוון צפון עד שהוא מגיע לנקודה העליונה של ציר סיבוב כדור

הארץ, אבל ברגע שהוא מגיע לנקודה העליונה והוא ממשיך ללכת הוא מתחיל לרדת לכיוון דרום, וכך גם מי שיוצא מביתו והולך לכיוון דרום, ברגע שהוא מגיע לנקודה הדרומית והוא ממשיך ללכת אז הוא מתחיל לעלות מהצד השני והוא הולך כעת לכיוון צפון.

אבל במזרח ומערב זה שונה, אדם שהולך לכיוון מזרח הוא תמיד הולך לכיוון מזרח אפילו אם הוא מקיף את העולם כמה פעמים עדיין הוא הולך לכיוון מזרח, וגם במערב אם אדם יצא מביתו וילך לכיוון מערב אפילו אם הוא יקיף את העולם כמה פעמים הוא עדיין הולך לכיוון מערב.

אבל כל זה לפי מה שמקובל היום בעולם, בואו ונבדוק אם זה כך גם על פי התורה - או שעל פי התורה הכל נמדד בצורה אחרת.

מפסוק בתהילים משמע שאצלנו הרוחות של העולם נמדדים אחרת! קודם נסביר ואחר כך נראה את הפסוק. הרוחות של העולם לפי מה שנראה בתהילים נמדדים מנקודה אחת! מירושלים! מבית המקדש! ואז כיון

משפט שלמה - המשך

יצחק טוען שהוא פטור, כי נסע אחורה על פיו של איש החסד שכיוון אותו, והוא סמך עליו, ואין זה הבעיה שלו שהוא ברח, אלא בעיתו של בעל המרצדס.

פסק הדין:

יצחק חייב לשלם חצי מהנזק דהיינו חמש מאות שקלים.

הסבר:

מבואר בשו"ע חו"מ סי' שע"ח סעיף א', שאדם מועד לעולם, וחייב אם הזיק בין בשוגג ובין באונס, ומוסיף הרמ"א שדווקא אם אינו אונס גמור. ומבאר הש"ך שם בס"ק א' שנראה מלשון הרמב"ם ומחבר שאין חילוק כזה, ובכל אונס האדם שהזיק חייב. ולדעת הרמ"א צרכים לחלק בין באונס שזה יותר קרוב לפשיעה, שבזה אדם המזיק חייב, ובין אונס גמור שזה מעשה בידי שמים, הוא פטור.

ובמקרה שלנו, יצחק הזיק באונס כי הוא סמך על האיש שכיוון אותו, ולא היה יכול לראות אם יש רכב מעבר לסיבוב, אבל לא נראה שזה יהיה

בגדר של אונס גמור, ותלוי במחלוקת בין המחבר לרמ"א, כי סביר להניח שאם הוא היה נוסע אחורה באיטיות ממש, לא היה נגרם נזק לרכב החונה, ולכן זה נחשב אונס קרוב לפשיעה, שבזה האדם המזיק הוא חייב לכל הדעות.

ואם יטען הטוען שזק שנעשה ע"י רכבו הוא לא נזק ישיר שנגרם ע"י כוח אדם, כמו הלוקח פטיש ושובר חלון, אלא נזק שנגרם ע"י "כוח כוחו" כי בלחיצה על דוושה הנהג מפעיל שרשרת של כוחות שגורמים לרכב לנוע, ולכן אין לחייב את הנהג מדין אדם המזיק, וכמו שמבואר ברמב"ם פ"ו החצ"ח הלכה ט"ו, שאם אחד זרק אבן על עץ ונפל תמר מהעץ והרג אדם שהיה תחת העץ, הזורק פטור, כי זה כוח כוחו. אין לטענה הזו שחר, כי איפה שיש שרשרת של כוחות שמוכנים לפעולה, ורק צרכים שיפעילו את הכוח הראשון כדי שכולם יעשו את הפעולה הנדרשת, ברור שזה כוחו של המפעיל ממש, ולכן כל נזק שנעשה ע"י רכבו של אדם בזמן שהוא נוהג בו נחשב לכוחו ממש. **אבל** יש לדון בטענה של יצחק שלולי

איש החסד לא היה קורה הנזק, ולכן אין לחייב אותו אלא את איש החסד. איש החסד שלנו לא עשה שום נזק ישיר למרצדס, אבל על פיו נעשה הנזק, ולכן נראה שיש לדון אם אפשר בכלל לחייב אותו, ואע"פ שהמזיק בדיבורו אינו חייב מדין "אדם המזיק", אבל אולי הוא חייב מדין גרמי.

מבואר בחו"מ סי' ש"ו סעיף ו' שאם אדם הראה דינר לחלפן כספים וביקש לדעת אם הוא מזויף, והחלפן אמר לו שהדינר טוב, וידע בזמן שנתן את עצתו שהאיש יסמוך עליו ויקבל את הדינר מלקוח אחד, ואם אח"כ מתברר שהדינר מזויף, החלפן חייב בנזק שנעשה לו, אפילו אם נתן את עצתו בחינם.

והטעם לחיוב הוא משום גרמי כמבואר שם בפסוקים. ומכאן נלמד, שכל אחד שגורם נזק ע"פ דיבורו, אע"פ שלא עשה שום מעשה של נזק בידיו, מכל מקום חייב מדין גרמי במקרה שהיה ברור לו שחברו יסמוך עליו. ולכן במקרה שלנו אפשר לחייב את איש החסד שכיוון את יצחק.

אבל איש החסד שלנו יאמר, שנכון שהוא אמר ליצחק לנסוע, אבל לא

פרשה מפורשת - המשך

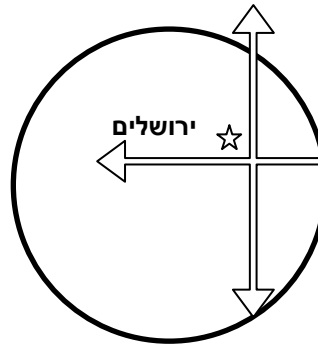
אבינו שלח את בני הפילגשים אל ארץ מזרח (ארץ קדם)!
הרי אין דבר כזה ארץ מזרח כי מזרח זה רק כיוון, ולא
משנה לאיזה ארץ תלך תמיד יש כיוון מזרח ומערב, אם כן
איך אפשר לומר על ארץ מסויימת שהיא ארץ מזרח?
אלא רואים שיש נקודה מסויימת בעולם אשר ממנה
מודדים את כל הרוחות, ואם יש ארץ שנמצאת מזרחית
לנקודה ההיא אז זה נקרא ארץ מזרח!! והנקודה ההיא זה
ירושלים!

(לשון לימודים)

בענין הנל כתוב בישעיה (י"ד י"ג) ואתה אמרת בלבבך
השמים אעלה ממעל לכוכבי אל ארים כסאי ואשב כהר מועד
בירכתי צפון, ופירש"י בהר מועד, הר שהכל מתועדים שם הוא
הר ציון, בירכתי צפון, בעזרה מקום שנבחר בו ירך הצפוני כענין
שנאמר על ירך המזבח צפונה ע"כ, ועיין עוד במפרשים, ולפי
מה שנתבאר לעיל שרוחות העולם נמדדות מנקודת מרכז, וע"כ
בכל רוח שילך כל שמתמיד הליכתו בכיוון ההוא אף שנמצא
חוזר למקומו מן העבר השני עדיין נחשב בשם הרוח שבו החל
לילך, ולא רק במזרח ומערב אלא גם בצפון ודרום, והנקודה
ההיא מקומה "ציון" אשר הימנה נמדדים כל רוחות העולם,
מבואר זה שאמר הפסוק בתהלים יפה נוף משוש כל הארץ הר
ציון ירכתי צפון קרית מלך רב, שהר ציון הוא ירך צפון היינו
שממנו מתחיל רוח הצפון וממילא כן גם שאר הרוחות תחילתם
מציון, ובגמ' יומא דף נ"ד ע"ב גבי אבן שהיתה בקה"ק אמרו
ושתיה היתה נקראת, תנא שממנה הושתת העולם, תנן כמאן
דאמר מציון נברא העולם דתניא רבי אליעזר אומר עולם
מאמצעיתו נברא, שנאמר בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו, רבי
יהושע אומר עולם מן הצדדין נברא, שנאמר כי לשלג יאמר הוי
ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו, רבי יצחק אמר אבן ירה
הקדוש ברוך הוא בים ממנו נשתת העולם, שנאמר על מה
אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה, וחכמים אומרים מציון
נברא, שנאמר מזמור לאסף אל אלהים ה' ואומר מציון מכלל יפי
ממנו מוכלל יפיו של עולם ע"כ, ונראה כיון שמציון נברא העולם
ע"כ כל רוחות נמדדות משם.

ובפסוק שבישעיה המדבר על מלך בבל, נראה זה שביקש
מלך בבל, כיון שחשב עצמו אלוה אמר שכל רוחות העולם יהיו
נמדדות ממקומו ושהוא ירכתי צפון, וכאומר שממנו וממקומו
בבבל נשתת כל העולם.

שהרוחות של העולם נמדדים מירושלים, לכן לא רק במזרח

ומערב אלא גם בצפון
ודרום אם אדם ילך לכיוון
צפון הוא תמיד הולך צפונה
אפילו אם הוא יקיף
את העולם כמה פעמים,
וגם כשהוא יורד מהצד
השני של העולם הוא עדיין
הולך לכיוון צפון, וכך גם

בדרום אם אדם הולך לכיוון דרום אפילו שהוא מקיף את
העולם ועולה מהצד השני הוא עדיין הולך לכיוון דרום!!
כי הנקודה שממנה מודדים את כל רוחות העולם הוא
ירושלים!

איזה פסוק בתהלים? כתוב כך - בפרק מ"ה פסוק ג',
"יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך
רב", זאת אומרת שהר ציון, ירושלים, הוא "ירכתי צפון"
משם מתחיל הצפון!! ואם סימנו לנו שמשם מתחיל הצפון
אז גם שאר הרוחות של העולם גם דרום מזרח ומערב! הנה
רואים מתהלים שהנקודה אשר ממנה מתחילים למדוד את
רוחות העולם היא ירושלים ולא שייך כלל לציר של כדור
הארץ.

ולמה דוקא מירושלים? כי הגמרא אומרת שמציון נברא
העולם, שהעולם החל מירושלים ומשם נמשך והקדוש
ברוך הוא ברא את כל העולם אך הכל התחיל מירושלים,
ולכן הכל נמדד מירושלים!

מה הקשר לפרשה?

כתוב בפרשה (בספר בראשית פרק כ"ה פסוק ה') "ויתן
אברהם את כל אשר לו ליצחק, ולבני הפילגשים אשר
לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו
חי קדמה אל ארץ קדם", רואים שכתוב בפרשה שאברהם

משפט שלמה - המשך

האחד היה יכול לגרום את כל הנזק,
אבל במקרה שהנזק לא היה קורה
בלי השתתפות של שניהם, מביא
השו"ע שם שני דעות, אם אחד ברח
ואחד נשאר הנשאר צריך לשלם חצי
או הכול. וכיון שאין לנו הכרעה
ברורה, במקרה שלנו שאיש החסד
ברח, אי אפשר לחייב את יצחק
לשלם יותר מחצי על הנזק שנעשה.

דחיפת השור, ובעל השור טוען ששורו
לא היה גורם נזק בלי הבור, והוזה
כשניים שהזיקו ביחד, וכל אחד
משלם חצי.
אבל מבואר שם בסעיף ל"ז,
שבמקרה של שניים שהזיקו, אם
אחד ברח, השני צריך לשלם את כל
הנזק (וזה נקרא דינא דרבי נתן). אבל
בסמ"ע מבואר שזה רק במקרה שכל
אחד היה יכול לגרום את כל הנזק
לבדו, וכמו שניים ששברו חלון ע"י
שזרקו אותו לרצפה, וגם בלי השני,

היה נגרם שום נזק בלי השתתפותו
של יצחק במעשה. וכן יצחק יטען
שאע"פ שאדם מועד לעולם והוא
אחראי למעשיו אפילו שהנזק
מבחינתו נגרם ע"י אונס, אבל אי
אפשר להתעלם מחלקו של איש
החסד בנזק, שבלעדיו לא היה קורה
מה שקרה! ולכן יש לנו מקרה של
שניים שהזיקו, וכמבואר בחו"מ סי'
ת"י סעיף ל"ב שאם שור מועד דחף
בהמה לבור ומתה הבהמה, ובעל
הבור טוען שבורו לא היה מזיק בלי

(א) ש"ע ס' שכת ס"ב וס"ג וס' שכת ס"א. וע"ש צמ"ב סק"ד שהצ"ח מהירושונו שהשג"ל הרי זה מנוה. ופירוש, שכל רב צמקומו היה לו לדרוש צפרקא, כדי שיהיה כל העם ולא יערכו לשאלו. שיש לדרוש לאנשים שאין לפחד לחלל שבת. ואין לחשוב דעתו שאלו (אח"כ) יודע שמספיק זמן לשאלו - וכמו שעושה בחול. (ב) ש"ע ס' שכת ס"ג וס' שכת ס"ד וס"ה שם סק"ו וסק"ז. (ג) ואף שאתה יודע ששייך להיות להרבה אנשים שאין שום ספק חללם, או מחמת נסיון שלהם או מחמת ידיעות שלהם, מ"מ לך יש ספק, ולכן מזהל לחלל עליו כפי הדרך, שהוא כל אחד ואחד לפי מדרגה וידיעותו שלו. (ד) ש"ע ס' שכת ס"ג וס"ד. ע"ש כל ההלכות. (ה) אבל צפרת אחד יותר קל משאר חולה מסוכן. ע' צ"ע ס' של ס"ב וצמ"ב שם סק"ה. וצמ"א ס' שכת ס"ב וצמ"ב שם סק"ה. (ו) מ"צ ס' ש"ל סק"ט וז"ל אבל לענין קריאת חממה ממקום שאלו נמנעו ופירוש האלה (הג') סימנים, תחלתה החממה לבוא, ע"כ משמע שצמקו קצת אפילו צמקו מותר בקריאתה ע"כ. (ז) ע' צב"ה ס' רמח ד"ד וצב"ה (ז) ודעת ה"ר א"ר צבור. שהר"ב צב"ה צמקו בשמע כהנ"ל. (ח) ויש ד"ר וס' כ"י ע"ש. אבל ע' צמ"ב סק"ה וצב"ה"ל אות כא שמשמע שהעיקר כהרמ"א, ורק שהמקל כהנ"ל יש על מ"י לסמוך. (ח) מנאל שצט"ס ההלכה כהרמ"א, אבל ליזהר צמיה נחשב כזריזות מפני דעת הנ"ל. (ט) מ"צ ס' שכת סק"ד. שאם אין ספק כלל שיצוא לידי שום סכנה ע"י מניעת מעשה זה, אינו מותר לעשות, אף שהוא לאורך החולה. וע' צב"ה שבהוצא מה ראשונים צור. שהר"ב צדעת הרצ"ן והצב"ן סדרו להקל, שנגני חולה מסוכן מותר לעשות הכל אף אם אין סכנה צמיתה הדבר ההוא. ורש"י וחו"ס ורוב ראשונים סדרו שאסור. ומשמעות הש"ע ס"ד להקל (מ"צ שם). אבל ע' צב"ה שיכול לפרש שגם דעת הרמב"ן להחמיר. [וא"כ לכאורה גם אפשר לפרש דעת הש"ע להחמיר.] ולמעשה הצב"ה מסיים שכן וכך להחמיר באיסור חורא. [אף שהר"ב עצמו צפ"ב ס"ד כתב שצט"ל דעתי אלא דעתו (הראב"ד) צדעת הרמב"ם.] וע' צב"י ס' של ס"ח. וע"ש שכת, שצדוקי גם להאכריס אם יש שום חשש או ספק שיצוא לידי סכנה, ומותר ומצויה ומצויה. (וע"ש צמ"ב סק"ג.) (י) שולחן עמדה רפואה חלק א' עמ' קכ"א. וע' ש"ע ס' פ' שמשמיר צב"ה. (יא) אגב - חוק ה"א שאסור להשאיר תפוחות צדוק מכונית מטעם זה.